

143261 - آیا اجازه دارد برای نماز فرض یا نفل طواف را قطع کند؟

سوال

آیا نماز در داخل حجر همراه با طواف در خارج از حجر درست است؟ به این صورت که وارد شدن به حجر از آن سو خواهد بود که بخشی از داخل کعبه به شمار نمی‌رود. و آیا نماز باعث قطع شدن طواف می‌شود و آیا جایز است؟

پاسخ مفصل

حجر (دیوار کوتاهه شبیه به نیم دایره در کنار خانه کعبه) بخشی از کعبه است بنابراین طواف از داخل آن صحیح نیست؛ زیرا شخص طواف کننده امر شده تا دور خانه کعبه طواف کند یعنی از بیرون همه آن. پیش‌تر در پاسخ به سؤال (46597) به بیان این مورد پرداخته‌ایم.

بنابر قول صحیح در طواف باید موالات رعایت شود یعنی پی در پی و بدون فاصله انجام شود و این مذهب مالکیه و حنابله است اما فاصله اندک اشکالی ندارد، مگر آن که نماز فرض آغاز شود یا جنازه‌ای برای نماز آورده شود که در این صورت اول نماز را به جای می‌آورد و سپس طوافش را کامل می‌کند هرچند برخی از فقها درباره نماز جنازه اختلاف کرده‌اند و برخی نیز جایز دانسته‌اند که طواف را برای نماز نافله مانند وتر یا تراویح قطع کند یا بترسد که وقت یک سنت موکد مانند دو رکعت قبلیه صبح به پایان برسد یا آن که طواف نفل باشد، اما طواف فرض برای نماز فرض و جنازه قطع نمی‌شود.

خطاب . رحمه الله . می‌گوید: «طواف فرض را جز برای فریضه قطع نمی‌کند پس اگر در حال طواف واجب بود و ترسید که نماز صبح برگزار شود و دو رکعت [قبلیه] صبح را از دست بدهد، طواف را برای آن قطع نمی‌کند. آری؛ در سماع انشهب این را کوچک دانسته [یعنی رخصت داده] که طواف تطوع را اگر ترسید که دو رکعت [قبلیه] فجر را از دست دهد، قطع کند سپس طوافش را ادامه دهد» (مواهب الجلیل: ۳/ ۷۷).

اما کسانی که موالات و پی در پی بودن را شرط ندانسته‌اند. مانند شافعیان. برای مراعات اختلاف درباره وجوب موالات، قطع طواف بدون عذر را مکروه دانسته‌اند.

در «حاشیه قلیوبی وعمیره» آمده است: «در حال طواف خوردن و نوشیدن و تف انداختن و در آوردن صدای انگشتان و در هم کردن آن و انداختن دستان و گرفتن آن از پشت مکروه است و همین‌طور طواف در حال فشار ادرار و مدفوع... و قطع طواف برای نماز فرض کفایی یا نافله یا سجده تلاوت یا سجده شکر و همه این‌ها در حالی که عذر ندارد مکروه است.»

نگا: المجموع (۸/ ۶۵)، المغنی (۳/ ۱۹۷)، مطالب أولى النهی (۲/ ۳۹۹).

شیخ ابن عثیمین . رحمه الله . می گوید:

«سوال: اگر نماز فریضه در اثنای طواف اقامه شود چه باید کرد؟ می گوئیم: علما در این باره آرای گوناگونی دارند:

برخی می گویند: اگر طواف نفل باشد آن را قطع می کند و وارد نماز می شود زیرا پیامبر . صلی الله علیه وسلم . می فرماید: «هرگاه نماز اقامه شد نمازی جز نماز فرض نیست» و در حالی که طواف نافله (غیر واجب) باشد با اقامه نماز فرض آن را قطع می کند و نماز فریضه را آغاز می کند و سپس [بعد از نماز، طوافش را] ادامه می دهد، اما اگر طواف فرض باشد به آن ادامه می دهد حتی اگر نماز فرض [جماعت] را از دست بدهد.

گروهی دیگر می گویند: موالات شرط نیست و می تواند طواف را قطع کند و بین دوره های طواف فاصله اندازد و کارش اشکالی ندارد.

اما چیزی که باید بدانیم این است که در یک عبادت باید اجزای آن به هم وصل باشد تا بتوانیم آن را یک عبادت مستقل بدانیم مگر آن که دلیلی بر جایز بودن فاصله انداختن باشد اما قول راجح و صحیح تر در چنین حالتی این است که با برپا شدن نماز فرض، طوافش را به نیت رجوع و ادامه آن بعد از نماز ترک کند.

حال اگر طوافش را قطع کرد . و فرض کنیم طوافش را هنگام رسیدن به حجر قطع کرده باشد . در این حالت پس از پایان نماز آیا از همان جایی که طوافش را قطع کرده ادامه می دهد یا آن دور را از نو انجام می دهد؟

علما در این باره بر چند قول اند: مشهور در مذهب آن است که باید آن دور را از نو انجام دهد و قول صحیح تر آن است که این شرط نیست و می تواند از همان جایی که طوافش را قطع کرده شروع کند زیرا تا قبل از آن انجام شده و صحیح است و آن چه صحیح است نیازی به تکرار ندارد؛ زیرا اگر انجام دوباره را واجب بدانیم مانند آن است که انجام یک عبادت را دو بار واجب دانسته باشیم که این مثال و سابقه ای ندارد.

سؤال: آیا اجازه دارد برای نماز جنازه طوافش را قطع کند؟

ظاهر آن است که آری، اجازه دارد. زیرا نماز جنازه کوتاه است و در این صورت فاصله چندانی بین طواف او نخواهد افتاد و این فاصله کوتاه قابل چشم پوشی است» (الشرح الممتع: ۷/ ۲۷۶).

از جمله آن چه درباره افتادن فاصله کوتاه در میانه طواف از سلف نقل شده نقلی است که از جمیل بن زید شده که گفت: ابن عمر را دیدم که در روزی گرم سه دور از طوافش را انجام داد، سپس گرمش شد پس وارد حجر شد تا کمی استراحت کند. نگا: المصنف ابن ابی شیبة (۴/ ۴۵۴)، المحلی بن حزم (۵/ ۲۱۹).

خلاصه آن که: در طواف، مُوالات یعنی پی در پی انجام دادن لازم است و طواف را نباید به هدف نماز قطع کرد مگر آن که نماز فرض یا نماز جنازه باشد و همچنین برای کسی که می ترسد وقت نماز و تر را از دست دهد اجازه است که اگر طوافش نفل است یک رکعت نماز و تر را به جای بیاورد زیرا این کار وقت زیادی نمی برد.

والله اعلم.